

Innst. 413 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 24 (2010–2011)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samarbeidet i Nato i 2010

Til Stortinget

Samandrag

NATO var i 2010 prega av operasjonen i Afghanistan og førebuingane til og gjennomføringa av toppmøtet i Lisboa 19. og 20. november 2010.

NATO-toppmøtet vedtok å starte overføringa av ansvaret for tryggleiken i Afghanistan til afghanske styresmakter i 2011. Dette markerer innleiinga på ein ny fase for den NATO-leidde internasjonale stabiliseringsstyrken (ISAF) i Afghanistan. Toppmøtet slutta seg òg til målsetjinga til den afghanske presidenten om at afghanske styresmakter skal ha ansvaret for tryggleiken i heile landet innan utgangen av 2014. Oppfølginga av desse vedtaka vil prege tilnærminga NATO har til Afghanistan i 2011 og dei neste åra.

Overføringa av tryggingsansvaret vil verte ein gradvis prosess der provinsar og distrikt vert overførte etter kvart som dei vert funne klare til dette. Det har vore semje om at situasjonen på bakken må vere avgjerande når ein skal vurdere ansvarsoverføring for eit område.

Det er på det reine at NATO vil vere i Afghanistan òg etter 2014, men med ei anna rolle. Under toppmøtet i Lisboa signerte president Karzai og generalsekretær Fogh Rasmussen ei erklæring som skisserte rammene for eit langsiktig og ikkje-operasjonelt samarbeid mellom NATO og Afghanistan.

I pkt. 3 til meldinga er det gjeve detaljert informasjon om ISAF-operasjonane til NATO i Afghanistan, NATO-innsatsen mot piratverksemd utanfor Afrikas horn, operasjonane i Kosovo, i Irak og i Mid-

delhavet. Det vert og gjeven ein statusrapport for gjennomføringa og handlingsplanen for praktisk integrering av Tryggingsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og tryggleik i NATO-leidde operasjonar.

Avgjerda om å utvikle eit nytt strategisk konsept for alliansen vart teken på NATO-toppmøtet i Strasbourg/Kehl 3.–4. april 2009. Arbeidet starta hausten 2009 og varte heilt fram til Lisboa-toppmøtet. I motsetning til arbeidet med det førre strategiske konseptet frå 1999, som gjekk føre seg i lukka forhandlingar mellom dei allierte, vart arbeidet denne gongen lagt opp for å sikre brei fagleg og politisk deltaking frå ei rekkje land, i og utanfor alliansen.

Det nye konseptet slår fast at hovudpilarane i NATO-samarbeidet står støtt. Solidariteten allierte imellom, slik han er nedfelt i artikkel 5 i Atlanterhavspakta, er sjølv kjernen i samarbeidet. Verdi grunnlaget til NATO og forankringa i FN-charteret ligg fast. Døra inn til NATO står framleis open for europeiske land med demokratisk styresett som oppfyller krava til medlemskap.

Det nye konseptet er behandla i pkt. 2 til meldinga og i det nye konseptet er hovudoppgåvene til alliansen definerte som:

- kollektivt forsvar
- krisehandtering
- tryggleik gjennom samarbeid med partnerar

I arbeidet med nytt strategisk konsept har Regjeringa hatt tre prioriterte område: 1) ei tydeliggjering av balansen mellom NATOs kjerneoppgåver og operasjonar langt borte, 2) nedrusting og 3) samarbeidet med Russland. Regjeringa har allereie frå hausten 2009 og heile vegen fram til toppmøtet delteke aktivt i prosessen med å utforme alliansens nye strategiske konsept.

Det norske nærømrådeinitiativet har vore Regjeringas viktigaste prioritering i arbeidet med nytt strategisk konsept. Og i arbeidet med å utvikle det nye konseptet vaks det fram ei forståing blant øvrige allierte av at operasjonar langt borte ikkje må gå ut over NATOs første hovudoppgåve, nemleg kollektivt forsvar. Kjernefunksjonane og nærømråda til NATO må takast vare på, og oppslutninga om alliansen må vere solid forankra i eiga befolkning.

Konseptet gjev stor merksemd til såkalla nye truslar, mellom anna digitale angrep, spreiding av masseødeleggingsvåpen og terrorisme. Også slike angrep kan i visse situasjonar utløyse forpliktingane i artikkel 5 om kollektivt forsvar. Omstillinga til å kunne møte også nye truslar er viktig for å sikre at alliansen bevarar truverdet sitt og forsvarsevna si.

Regjeringa har arbeidd målretta for at nedrustingsspørsmål skal kome høgare på dagsordenen i alliansen og er nøgd med at desse spørsmåla har fått ein sentral plass i det nye konseptet. NATO forpliktar seg med dette for første gong til å arbeide for ei verd utan atomvåpen. Det strategiske konseptet og toppmøteerklæringa legg opp til ein gjennomgang av forsvars- og avskrekkingspolitikken til NATO fram mot neste toppmøte, i USA våren 2012. Frå norsk side har ein mellom anna lagt vekk på behovet for gjensidig openheit mellom NATO og Russland med omsyn til korttrekkjande kjernevåpen. Noreg og Polen har tatt eit felles initiativ om dette, og det har fått brei støtte.

Med bakgrunn i trusselen frå spreiding av masseødeleggingsvåpen og ballistiske missil vedtok alliansen på toppmøtet å etablere eit territorielt missilforsvar. NATO vil søkje samarbeid med Russland og andre partnerland i dette arbeidet. Regjeringa har lagt stor vekt på at NATO samarbeider med Russland på dette området.

Utgangspunktet for samarbeidet i NATO–Russland-rådet (NRC) er ei gjensidig erkjenning av at NATO og Russland deler mange praktiske utfordringar som best kan løysast i fellesskap. Regjeringa har arbeidd aktivt for å styrkje samarbeidet og den tillitsskapande funksjonen NRC har.

NRC-toppmøtet i Lisboa vart eit viktig vegskilje i samarbeidet med Russland, og for første gong sidan 2002 lukkast det òg stats- og regjeringssjefane i NRC å verte samde om ei felles fråsegn frå toppmøtet. Erklæringa slår fast at NATO og Russland ikkje utgjør truslar for kvarandre, men snarare står overfor ei rekkje av dei same trygging utfordringane. Vedtaket om å starte konkrete drøftingar om eit mogeleg samarbeid om missilforsvar i Europa var eit viktig skritt vidare, sjølv om det her er mange spørsmål som vil krevje nærare avklaring.

Arbeidet med reform av alliansen stod sentralt i 2010. Ei samla pakke med reformtiltak var ei hovud-

sak på NATO-toppmøtet i Lisboa, og dette temaet vil stå sentralt på dagsordenen i NATO også i 2011.

Eit viktig tiltak i reformarbeidet er innsatsen for å etablere ein ny militær kommandostruktur. Hausten 2010 slutta forsvarsministrane seg til ein ny overordna modell for kommandostrukturen som inneber færre hovudkvarter og ein vesentleg reduksjon i talet på stillingar (frå over 13 000 til under 9 000). Samtidig er det lagt opp til at den reviderte strukturen vil få ei betre evne til å utplassere hovudkvarter for å leie militære operasjonar.

Vidare har arbeidet med å reformere komitéstrukturen og dei interne arbeidsprosessane i NATO halde fram gjennom 2010. Det er gjennomført ei omfattande rasjonalisering i komitéstrukturen. Vidare er det sett i verk ei rekkje tiltak for å styrkje arbeidet med ressursplanlegging og ressursstyring i alliansen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Willy Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Mazyar Keshvari, Peter N. Myhre, Kari Storstrand og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, viser til at Norges sikkerhet trygges gjennom samarbeidet i NATO og gjennom kontakt med våre allierte og nordiske naboer.

Komiteen har merket seg at NATOs nye strategisk konsept som ble vedtatt på toppmøtet i Lisboa i november 2010, definerer alliansen hovedoppgaver som kollektivt forsvar, krisehåndtering og sikkerhet gjennom partnersamarbeid. Komiteen støtter opp om regjeringens nærømrådeinitiativ og registrerer med tilfredshet at initiativet synes å få gjennomslag hos de øvrige allierte. Det er viktig at balansen mellom NATOs kjerneoppgaver og operasjoner langt bort er tydelig, at alliansen aktivt arbeider for nedrustning og at samarbeidet med Russland gis høy prioritet.

Komiteen viser til at den største operative utfordringen for NATO i 2010 var ISAF-operasjonene i Afghanistan. Vedtaket om å starte overføringen av ansvaret for sikkerheten til afghanske myndigheter i 2011, markerer innledningen på en ny fase for NATOs innsats i landet.

Komiteen deler regjeringen syn på at alliert samhold og solidaritet vil være av stor betydning for

prosessen videre. Forsterket samspill mellom sivil og militær innsats og en styrking av de afghanske sikkerhetsstyrkene er en forutsetning for å lykkes.

Komiteen har merket seg at NATO etter oppfordring fra FNs generalsekretær og resolusjoner i FNs sikkerhetsråd, har deltatt i operasjoner mot piratvirksomheten utenfor Afrikas Horn. Operasjonen Ocean Shield er vedtatt forlenget ut 2012 og Norge vil i 2011 delta med et Orion-overvåkingfly i operasjonen.

Komiteen viser videre til NATOs engasjement i Kosovo hvor det skjedde en gradvis styrkereduksjon i 2010 og hvor målet er å komme ned til 5000 i løpet av første halvår 2011. Dette er en ønsket utvikling, men forutsetter at de lokale myndigheter har tilstrekkelig kapasitet til å ivareta sikkerheten i området.

Komiteen har merket seg at NATO i løpet av 2011 vil videreføre arbeidet med implementering av resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet og forutsetter at regjeringen aktivt bidrar til dette.

I sitt nye konsept forplikter Nato seg for første gang til å arbeide for en verden uten kjernefysiske våpen. Etter komiteens mening representerer dette et viktig skritt i riktig retning. Selv om alliansen beholder sin kjernefysiske kapasitet så lenge andre land har sine, innebærer vedtaket økt fokus på nedrusting fra alliansens side.

Komiteen har merket seg at oppmerksomheten på utenriksministermøtet i Tallin i april 2010 spesielt var rettet mot de korttrekkende kjernefysiske våpnene og at målet er gjensidig reduksjon og etter hvert avskaffelse av slike våpen i Europa.

Komiteen støtter regjeringens innsats for å redusere faren for såkalte overraskelsesangrep gjennom CFE-avtalen (konvensjonelle styrker i Europa) og har merket seg at det er opprettet en egen stilling som spesialutsending for europeiske sikkerhets- og rustningskontrollspørsmål for å styrke den norske innsatsen i forhandlingene.

Vern mot dataangrep (cyberforsvar) blir stadig viktigere. Komiteen har merket seg at alliansen i løpet av 2011 vil ta stilling til en oppdatert dataforsvarspolitik og forutsetter at regjeringen aktivt bidrar i arbeidet med å utvikle denne.

Komiteen viser til at partnerskapssamarbeidet er en sentral del av NATOs strategiske konsept. Praktisk bistand så vel som politisk dialog med partnerlandene, er viktige elementer samarbeidet. Likeledes bør dialog med såkalte globale partnere som Kina, Brasil og India inngå som en naturlig del av virksomheten.

Komiteen deler regjeringens syn på at partnerland som bidrar i NATO-operasjoner, bør få tilgang til vedtaksprosesser som gjelder disse operasjonene.

Komiteen vil understreke betydningen av samarbeidet i Rådet for det euroatlantiske partnersamarbeidet (EAPC) hvor Norge deltar sammen med 27 andre NATO-land og 22 partnerland. Viktige temaer som blant annet sivilsamfunnets stilling og minoriteters rettigheter er viet oppmerksomhet i disse møtene.

Komiteen støtter regjeringens bestrebelser for å styrke samarbeidet og bidra til å skape tillit gjennom arbeidet i NATO-Russland-rådet (NRC).

Utviklingen på Balkan er viktig for stabiliteten i Europa. Komiteen viser til at det er etablert god kontakt med landene fra det tidligere Jugoslavia. Makedonia, Montenegro og Bosnia-Hercegovina har søkt om medlemskap i NATO, mens Serbia deltar i partner for fred program med alliansen.

Endring i politisk lederskap i Ukraina har ført til at spørsmålet om medlemskap i NATO er tatt av agendaen. Komiteen er enig med regjeringen i at det likevel er viktig å støtte reformarbeidet i landet, både bilateralt og gjennom NATO. Frie media, rettsvern og korrupsjon er viktige temaer i dialogen med ukrainske myndigheter.

Komiteen viser videre til samarbeidet mellom NATO og Georgia, og vil understreke behovet for ytterligere utvikling av demokratiske institusjoner og oppbygging av et uavhengig rettsvesen i landet.

Komiteen vil understreke betydningen av et konstruktivt samarbeid mellom NATO og internasjonale organisasjoner som EU, FN, Den afrikanske unionen og OSSE.

Komiteen viser til at reform av alliansen var et hovedtema på toppmøtet i Lisboa og registrerer at arbeidet med en ny, overordnet kommandostruktur med færre hovedkvarterer og NATO-organer samt en reduksjon i stillinger fra 13 000 til under 9 000, vil være et viktig mål for arbeidet også i 2011. Videre må arbeidet med å reformere komitestrukturen og de interne arbeidsprosessene videreføres.

Komiteen registrerer at NATO fortsetter arbeidet med å sikre at militære strukturer og kapasiteter er best mulig tilpasset de potensielle oppgaver alliansen står overfor. Komiteen støtter regjeringens vurdering av at en balansert tilnærming der både operasjonene og en mer langsiktig satsing på strategiske kapasiteter, gis nødvendig oppmerksomhet og ressurser.

Komiteen har merket seg at presset på de nasjonale forsvarsbudsjetter krever flernasjonalt samarbeid for å møte utfordringene. Et tettere samarbeid mellom de allierte ved utvikling og kjøp av militære kapasiteter er derfor ønskelig.

Komiteen viser også til arbeidet med å styrke samarbeidet mellom NATO og EU og registrerer noe fremgang i dette arbeidet i 2010.

Komiteen gjør oppmerksom på at meldingen kun omfatter året 2010 og at de NATO-ledede operasjoner i Libya våren 2011 således ikke er behandlet i denne meldingen.

Komiteens tilråding

Komiteen har ingen merknader, viser til meldingen og ber Stortinget gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 24 (2010–2011) – samarbeidet i Nato i 2010 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 8. juni 2011

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Svein Roald Hansen

ordfører